

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	383
Land:	Iran
Kilde:	Landinfo.
Titel:	Temanotat.
Udgivet:	22. maj 2009
Optaget på baggrundsmaterialet:	29. maj 2009

Temanotat

Generelt om æresdrap i Iran

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Arbeids- og inkluderingsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2009

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon
Storgaten 33 A
Postboks 8108 Dep
N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70
Fax: 23 30 90 00
E-post: mail@landinfo.no
www.landinfo.no

SUMMARY

This report concerns the subject of honour killings in The Islamic Republic of Iran. It is based on information provided by both official and non-official sources. After providing a brief definition of honour killings, the report turns to discuss Iranian society, women and honour killings. The third chapter gives an outline of some key practical realities and concerns of women threatened by violence and honour killings. The final chapter provides information about penalties for murder and honour killings according to The Islamic Penal Code of Iran.

SAMMENDRAG

Dette temanotatet omhandler æresdrap mot kvinner i den islamske republikken Iran. Notatet bygger på offentlige og ikke-offentlige kilder, og er delt inn i tre deler. Første del gir en redegjørelse om det iranske samfunnet, iranske kvinner og æresdrap, mens andre del redegjør for muligheten for å få beskyttelse. Siste del redegjør for straff for drap og æresdrap i det iranske lovverket.

INNHold

1. Innledning	5
1.1 Hva kjennetegner æresdrap?	5
1.2 Tilgang på og bruk av kilder	5
2. Kort om Iran	6
2.1 Kort om det iranske samfunnet	6
2.2 Kort om iranske kvinner	6
2.3 Hvor er æresdrap mest utbredt?	7
2.4 Omfang og tall	8
3. Beskyttelse	9
3.1 Kort om holdninger til vold i den private sfære	9
3.2 Kort om muligheter for beskyttelse i praksis	9
4. Straff for drap i iransk lov	11
4.1 Straffereaksjoner for drap	11
4.2 Straffereaksjoner for æresdrap	12
5. Referanser	13

1. INNLEDNING

Vold mot kvinner antas å være svært utbredt i det iranske samfunnet. Volden har mange former og årsaker. Dette temanotatet tar i hovedsak for seg æresdrap, en av de mest alvorlige former for vold mot kvinner innenfor familiens rammer.

Mer utfyllende informasjon finnes i kildelisten og i andre kilder.

1.1 HVA KJENNETEGNER ÆRESDRAP?

Det er viktig å ha som utgangspunkt at all vold mot kvinner i familien ikke er relatert til ære. Alle drap på jenter og kvinner i en familie er heller ikke æresdrap. Det som skiller æresrelatert vold og drap fra “vanlig” familievold, er at ugjerningen ofte vil være besluttet av familien i fellesskap, den er planlagt, drapsmannen er utpekt etter bestemte kriterier og møtes med respekt og stolthet av familien. Det å gjenopprette familiens ære, det å “vaske vekk skammen”, oppleves som en sosial forpliktelse og en rettighet av et krenket kollektiv, dvs. familie og slekt. Ugjerningen blir gjerne møtt med forståelse og stilletende aksept av omgivelsene, for eksempel landsby eller etnisk gruppe.

Æresdrap rammer både menn og kvinner, men de fleste ofrene er kvinner. Den som begår æresdrap i Iran er ofte en nær mannlig slektning av offeret (Asia-Pacific Women's Watch 2004).

1.2 TILGANG PÅ OG BRUK AV KILDER

Æresrelatert vold og æresdrap er godt dokumentert i for eksempel Pakistan, blant kurdere i Tyrkia og Irak, blant palestinere og fra innvandtermiljøer i flere europeiske land. Fra Iran er derimot informasjonstilgangen svært begrenset. Landinfos omtale av æresdrap i Iran blir dermed betydelig mer preget av generelle resonnementer basert på begrenset tilgjengelig landkunnskap og statistikk enn av konkrete, detaljerte eksempler hentet fra et bredt kildemateriale – slik Landinfo vanligvis tilstreber å gjøre.

Primærkildene for det som finnes av åpen informasjon er iranske og kommer fra representanter for sivilt samfunn, myndigheter og eksildrevne iranske medier. Iranske myndigheter tillater ikke menneskerettsgrupper som for eksempel Amnesty International eller Human Rights Watch, utenlandske forskere eller journalister å reise til Iran for på egen hånd å innhente informasjon om æresdrap og annen vold mot kvinner. Ett unntak fra myndighetenes praksis med å nekte utlendinger adgang, var reisen som FNs Special Rapporteur foretok til Iran i 2005 (United Nations Commission on Human Rights 2006).

Problemstillinger knyttet til vold mot kvinner er gjentatte ganger tatt opp av norske utlendingsmyndigheter i forbindelse med factfinding-reiser til Iran. Av hensyn til kildebeskyttelse er skriftlig materiale fra disse reisene unntatt offentlighet. Opplysninger og inntrykk fra samtaler med flere kilder er imidlertid forsøkt formidlet i dette notatet.

2. KORT OM IRAN

2.1 KORT OM DET IRANSKE SAMFUNNET

Iran er et sosialt konservativt og mannsdominert samfunn. Familiestrukturen bygger på patriarkalske prinsipper, dvs. en rangordning innen familien etter kjønn og alder. Menn har fortrinnsrett fremfor kvinner og eldre familiemedlemmer fremfor yngre. I tråd med muslimsk oppfatning bygger forholdet mellom kjønnene på ulikhet og komplementaritet. Islam anser mann og kvinne for å være likeverdige, men ikke like. Plikter og rettigheter i familie og ekteskap er kjønnsbestemt, noe islamsk og iransk familielovgivning tydelig gjenspeiler.

Samtidig er det viktig å være klar over at Iran er et stort og etnisk svært sammensatt land med store sosioøkonomiske og regionale forskjeller. Selv om persisk kultur er dominerende, finnes mange minoriteter og kulturer i Iran. På lokal- og regionalplan har minoritetskulturer sterk gjennomslagskraft. Det har konsekvenser for holdninger til kvinner hos politi og domstoler, kvinners rettslige og faktiske stilling, omfang av æresdrap og voldsutsatte kvinners mulighet til å få hjelp generelt sett.

2.2 KORT OM IRANSKE KVINNER

Iranske kvinners juridiske rettigheter er regulert av islamsk lov og prinsipper. Bare en mann kan juridisk sett være familieoverhode (Civil Code 1985, art. 1105). En ektemann har større rettigheter enn sin hustru i ekteskapet og ved skilsmisse. BBC rapporterte for øvrig om utvidede rettigheter for kvinner ved skilsmisse (BBC 2002). Hvis ikke annet er bestemt i ekteskapskontrakten, kan ektemannen nekte sin hustru å gå ut i arbeidslivet eller forlate hjemmet uten hans samtykke. En gift iransk kvinne må ha ektemannens skiftlige tillatelse for å få utstedt pass og utreise tillatelse. Mannen har en ubetinget forsørgerplikt, til gjengjeld har hustruen samlivsplikt. Voldtekt i ekteskapet er ikke straffbart og eksisterer knapt som begrep, da en ektemann anses å ha rett til seksuell omgang med sin hustru.

Enkle generaliseringer gir imidlertid ikke et helhetlig eller dekkende bilde av kvinners stilling i Iran, fordi variasjoner i sosial status og livsvilkår er enorme. Generelt sett er det viktigste for en iransk kvinne hva slags familie hun er født inn i. Hvis hun er gift, vil ektemannens verdier og oppfatninger være av stor, og i mange tilfeller avgjørende, betydning. I tillegg vil klassebakgrunn, utdanningsnivå, etnisk opprinnelse, religiøs tilhørighet og hvor i Iran man bor være med på å sette rammer rundt kvinners liv og muligheter i den praktiske hverdagen.

Kvinner som har vokst opp i byer i dagens Iran tar i mye større grad enn sine medsøstere i rurale strøk, høyere utdanning. Flere er også yrkesaktive i offentlig og privat sektor, de deltar i politiske prosesser og er aktive i frivillige organisasjoner og innen kunst og media. Iran har svært mange unge og velutdannede kvinner i sentrale og urbane områder som lever under ganske andre forhold enn kvinner i mer tradisjonelle klansamfunn og rurale strøk.

Kvinner i rurale strøk vil ofte leve under sterkere sosialt press, ha gjennomgående mindre utdanning, mindre bevegelsesfrihet, mindre kunnskap om juridiske rettigheter, mindre innflytelse over valg av ektemann og i større grad risikere å bli giftet bort svært tidlig i tenårene. I landsbyer er dessuten forholdene mindre og mer

gjennomsiktig enn i byer. Faren for at hele landsbyen får kjennskap til “uakseptable” forhold eller atferd er stor, og behovet for opprettholdelse av ære tilsvarende stort.

2.3 HVOR ER ÆRESDRAP MEST UTBREDT?

Æresdrap foregår i hele Iran og blant alle etniske grupper. Det er likevel alminnelig antatt at det kollektive og rituelle æresdrapet ikke er tradisjon blant persere eller i persiskdominerte områder.¹ Med det menes at omgivelsene ikke legger et sosialt press på menn for at de skal mishandle eller drepe kvinnelige slektninger som bryter tradisjonell æreskodeks. Selv om konservative krefter kan ha forståelse for at menn sanksjonerer kvinnelige familiemedlemmers oppførsel gjennom vold, er det blant persere ikke noen tradisjonelt forankret forventning om at de skal gjøre det for å gjenopprette familiens ære.

Tilgjengelig kildemateriale tyder på at æresdrap først og fremst skjer blant stammefolk som kurdere, lori, arabere, baluch og tyrkisktalende stammer. Disse folkegruppene anses å være sosialt mer konservative enn persere, og kvinnekriminerende holdninger og praksis regnes for å være dypt rotfestet i stammekulturen. Flertallet av disse gruppene er sunnimuslimer² og bor i de sosioøkonomisk minst utviklede og geografisk mest isolerte områdene av Iran.

I provinsene Kurdistan og Ilam bor det nesten bare kurdere. En betydelig kurdisk minoritet bor også i Vest-Azerbaidjan.³ I Loristan bor lori, i Khuzestan en rekke arabisk-, lori- og tyrkisktalende stammer, i Sør-Iran arabiske stammer og i Sistan-Baluchistan hovedsakelig baluch.

Tilgjengelig materiale om hvor æresdrap er mest utbredt presenterer sammenfallende opplysninger og kan kort oppsummeres slik:

Æresdrap er særlig utbredt i provinsene Khuzestan og Ilam (Asia-Pacific Women's Watch 2004).

Under en factfinding-reise opplyste en vestlig ambassade til Utlendingsnemnda at æresdrap hovedsakelig skjer i landsbyer i provinsene Vest-Azerbaidjan, Ilam, Kurdistan, Khuzestan og i sunni-dominerte områder.⁴ En kvinnelig iransk advokat opplyste at slike drap ofte skjer i arabiske områder i Khuzestan, men også i Loristan, Kurdistan og Sistan-Baluchistan. En annen vestlig ambassade opplyste derimot at æresdrap er uvanlig i Iran, og at øverste leder Ayatollah Khamenei har uttalt at slike drap er i strid med islam (Utlendingsnemnda 2005).

Ifølge FNs Special Rapporteur er æresdrap mest vanlig i Ilam og Khuzestan (United Nations Commission on Human Rights, 2006, s. 11).

Også det svenske utenriksdepartementet opplyste i sin menneskerettighetsrapport for 2007 at æresdrap først og fremst forekom blant nomader og på landsbygda, og at selv

¹ Litt over halvparten av Irans befolkning på ca. 70 mill. antas å være etniske persere.

² De fleste er sunnimuslimer, men unntak finnes. Den tyrkisktalende majoriteten i provinsen Vest-Azerbaidjan er shiamuslimer. I Ilam bor shiamuslimske faily-kurdere og i Khuzestan er de fleste arabisktalende stammene shiamuslimer.

³ En stor og urbanisert kurdisk minoritet bor i hovedstaden Teheran.

⁴ Mellom 11 % og 14 % av befolkningen i Iran antas å være sunnimuslimer.

konserverne anser denne type drap for å være i strid med islam (Svenska Utrikesdepartementet 2007).

2.4 OMFANG OG TALL

Det finnes ingen systematisk kartlegging over æresdrap i Iran. Offisielle og etterprøvbare statistikker som forteller om omfanget er ikke tilgjengelig. Det er heller ikke mulig å si noe om mørketall.

Tall formidlet fra iranske myndigheter eller iranske internettsider er for det meste begrenset til provinsene Kurdistan, Ilam og Khuzestan. Tilgjengelige tall kan kort oppsummeres slik:

Asia-Pacific Women's Watch (2004) viser til uttalelser fra en representant for guvernøren i provinsen Khuzestan om at 565 kvinner hadde mistet livet ved æresrelatert vold i Khuzestan i 2001. 375 av disse skal ha dødd for egen hånd (selvbrenning). I 2003 skal 45 kvinner under 20 år fra samme stamme ha blitt ofre for æresdrap.

Også britiske myndigheter har vist til provinsen Khuzestan, og opplyst at minst 40 kvinner skal ha blitt drept av sine familier på grunn av ære fra mars til mai i 2003 (Home Office 2008).

I gjennomsnitt skal én kvinne ha mistet livet hver dag i provinsen Ilam (i 2003). Byene Shirvan og Chardoval toppet listen med 170 æresdrap, deretter fulgte Darreh Shar med 165, Abadan med 100, Ilam med 50, Mehran med 45 med 30. Det forelå også informasjon om at ansvarlige hadde brent fødselsbevis (shenasnameh) og gjemt ofre for å unngå straffeforfølgelse (Asia-Pacific Women's Watch 2004).

FNs Special Rapporteur besøkte Ilam i 2005 fordi det i provinsen var registrert et uvanlig høyt antall selvmord (ved selvbrenning) blant kvinner. I rapporten som ble utgitt etter besøket ble sosialt press, mangel på juridisk beskyttelse av voldsutsatte kvinner, mangel på tilfluktssteder ("shelters"), en familielov som favoriserer mannen ved skilsmisse og barnefordeling samt gjennomgående kjønnsdiskriminering i samfunnet nevnt som årsaker til de selvmordene. En del av selvmordene lot til å være forbundet med ære (United Nations Commission on Human Rights 2006).

Ifølge Amnesty skjer selvmord ved selvbrenning i alle kurdiske områder, og denne måten å begå selvmord på er mer vanlig i disse områdene enn i resten av Iran. Årsakene synes å være mange og komplekse, for eksempel skilsmisse, polygami og ære. Noen av tilfellene ved selvbrenning kan angivelig ha vært forsøk på å skjule æresdrap (Amnesty International 2008, s. 22).

Ifølge en iransk kilde skal seks (muligens ni) kvinner ha blitt ofre for æresdrap i iransk Kurdistan i løpet av de fem første månedene i 2008 (IHRV 2008a). Det mest omtalte drapet gjaldt en ung kvinne som ble drept av sin far etter at hun hadde flyttet fra ektemannen. Drapet vakte raseri i lokalmiljøet, og en stor menneskemengde fulgte begravelsesfølge og krevde at gjerningsmannen ble stilt for retten (International Campaign against Honour Killings 2009).

Det finnes også informasjon om æresdrap i hovedstaden Teheran. Ifølge en iransk kilde skal den største andelen drap på kvinner i Stor-Teheran i 2008 være begått av ektemenn. Den type drap utgjorde 35 % av alle drap begått i Stor-Teheran i en seks måneders periode (IHRV 2008b).

Ut fra tilgjengelig kildemateriale, er det ellers ingenting som tyder på at iranske myndigheter aktivt motarbeider æresdrap.

3. BESKYTTELSE

3.1 KORT OM HOLDNINGER TIL VOLD I DEN PRIVATE SFÆRE

I praksis er det vanlig og utbredt i muslimske kulturer å se på problemer og vold i familien som et privat forhold og internt familieanliggende. Slik er det også i iransk kultur og samfunn. Religiøse og sosiokulturelle forhold gjør at mange jenter og kvinner ikke ser på muligheten for å få hjelp utenfor familiekreisen eller hos myndighetene, som et reelt alternativ. Manglende kunnskap om juridiske rettigheter, sterke familiebånd, frykt for sosial skam og stigmatisering, trusler og økonomisk avhengighet bidrar til at mange gir etter for familiens ønsker, forblir i ulykkelige ekteskap eller begår selvmord.

3.2 KORT OM MULIGHETER FOR BESKYTTELSE I PRAKSIS

En kvinne som trues med æresdrap eller utsettes for andre former for vold må selv ta initiativet for å få hjelp. Samfunnet rundt vil ikke komme henne til unnsetning med mindre hun selv ber om det. Muligheten for å be omverdenen om hjelp er avhengig av hvor hun bor. I deler av Iran kan de fysiske og geografiske forholdene være slik at flukt i praksis ikke er mulig.

I hvilken grad det er mulig å få hjelp er avhengig av en rekke faktorer; som hva saken dreier seg om, hvor gammel hun er, hvor hun bor, hva hun ønsker og hvorvidt hun klarer å mobilisere deler av eget familienettverk som kan tale hennes sak og mekle i konflikten. Avhengig av hva saken dreier seg om, kan hun for eksempel søke hjelp hos et kvinnenettverk, forutsatt at et slikt nettverk finnes der hun bor og hun har kjennskap til det. Eller hun kan reise sak for en familiedomstol eller anmelde saken til politiet. Hvis hun går til politiet, vil omfanget av volden og truslene være avgjørende for om hun får hjelp og hva slags hjelp hun kan få. Hun må selv legge frem bevis for at hun er truet med vold, noe som i gitte situasjoner kan være umulig. Holdningene hos det lokale politiet eller en lokal dommer kan være utslagsgivende for muligheten for å få reell beskyttelse.

Iran har ingen krisesentre slik vi kjenner dem etter norsk eller vestlig modell. Det finnes institusjoner i statlig regi for enslige kvinner, prostituerte, narkomane og for barn og unge som har rømt hjemmefra. Disse drives av den statlige velferdsorganisasjonen og tilbyr beskyttelse, velferdstilbud og rehabiliteringsopplegg av varierende kvalitet i en overgangsperiode. Hvor mange slike institusjoner som finnes til enhver tid, og i hvilke provinser, er ikke offentlig kjent. Iranske myndigheter er generelt sett svært lite villig til å gi offentlig innsyn i sosiale forhold og problemer som kan avstedkomme kritikk av islamsk lov og den islamske republikken.

I rapporten fra 2006 opplyste FNs Special Rapporteur at siden 1999 hadde den statlige velferdsorganisasjonen etablert 28 "health houses" for ugifte jenter som

hadde rømt hjemmefra og sto i fare for å bli ofre for menneskehandel. Disse tilfluktsstedene tilbød midlertidig husvære, rådgivning og opplæring for bortrømte jenter. Ifølge FNs Special Rapporteur forelå det informasjon om at jenter i slike institusjoner likevel kunne bli utsatt for overgrep, og det ble vist til en sak fra 2001 hvor myndighetspersoner ble arrestert etter å ha drevet menneskehandel med jenter fra et slikt tilfluktssted (United Nations Commission on Human Rights 2006, side 11).

Noen få tilfluktssteder for barn og unge (av begge kjønn) som har rømt hjemmefra, er opprettet og drevet av frivillige organisasjoner og kvinnenettverk. Ifølge en reportasje fra BBC var det i 2006 ett slikt tilfluktssted for enslige kvinner, prostituerte og narkomane over 18 år i Teheran (BBC 2006).

Ifølge en rapport fra danske utlendingsmyndigheter, skrevet etter en factfinding-reise i 2008, var det uenighet blant forespurte kilder om slike tilfluktssteder fortsatt finnes i Teheran, og usikkerhet om i hvilken grad de (som finnes) er i stand til å gi tilstrekkelig beskyttelse (Danish Immigration Service/Danish Refugee Council 2009, side 26).

Utgangspunktet for ulike hjelpetiltak i offentlig eller privat regi er uansett at sosiale problemer og familiesaker må løses innenfor aksepterte kulturelle rammer og religiøse verdier. Holdningen om at kvinner verken kan eller bør leve alene, men trenger beskyttelse av ektemann og familie er dypt rotfestet i alle samfunnslag i iransk kultur. Både familiedomstoler og frivillige organisasjoner som prøver å bidra til konfliktløsning, vil ha som utgangspunkt at en jente eller kvinne skal gjenforenes med familien gjennom mekling og skriftlige garantier om sikkerhet, evt. at hun inngår ekteskap for å få beskyttelse og bli forsørget. I tilfeller hvor det ikke er mulig og vedkommende er over 18 år, kan frivillige organisasjoner hjelpe til med å finne bosted og arbeid. Det å leve alene uten familienettverk blir ikke sett på som et reelt og akseptabelt alternativ for en iransk kvinne. Det kan også være forbundet med farer. Barn og unge (av begge kjønn) som rømmer hjemmefra er et stort og voksende sosialpolitisk problem i Iran. Mange havner i kriminalitet og prostitusjon eller blir ofre for menneskehandel.

Iran har hatt en lov som forbyr menneskehandel siden 2004. Myndighetene har brukt loven og arrestert, dømt og henrettet flere for menneskehandel (United Nations Commission on Human Rights 2006, side 11).

Amerikanske myndigheter opplyste i sin menneskerettighetsrapport for 2008 om menneskehandel i Iran:

The law prohibits human trafficking. However, according to foreign observers, the country was a source, transit, and destination point for trafficking. Women and girls were trafficked from the country to Pakistan, Turkey, Europe, and the Gulf states for sexual exploitation and involuntary servitude. Boys from Bangladesh, Pakistan, and Afghanistan were trafficked through the country to Gulf states. Afghan women and girls were trafficked to the country for sexual exploitation and forced marriages. Internal trafficking for sexual exploitation and forced labor also occurred. In some cases, authorities tried and convicted persons involved in trafficking.

In September 2007 police reportedly disbanded an international smuggling network based in Tehran, but it was unclear how many, if any, of these were actual trafficking offenses. The group smuggled women and girls from Central Asia through the country to the Gulf states. Police reportedly arrested 25 persons for involvement in the network. There were also reports that the government arrested and punished several trafficking victims on charges of prostitution or adultery (US Department of State 2008).

4. STRAFF FOR DRAP I IRANSK LOV

Iransk rettsvesen stiller krav til prosedyrer og bevis. Fordi straffeloven bygger på tradisjonell islamsk juss og prinsipper, vil synet på straff og selve straffeutmålingen være annerledes enn den man finner i for eksempel vestlige og sekulære demokratier.

I tillegg har iranske dommere en sterk og selvstendig stilling, noe som påfører rettssystemet en uforutsigbarhet som generelt sett er et rettssikkerhetsproblem.

4.1 STRAFFEREAKSJONER FOR DRAP

Iran har dødsstraff for drap og loven praktiseres. Svært mange av de som henrettes i Iran hvert år er, ifølge iranske medier, dømt for drap. Minst 346 mennesker ble henrettet i Iran i 2008 (Iran Focus 2009).

I tråd med islamske prinsipper skiller loven mellom dødsstraff og gjengjeldelse. Dødsstraff blir ilagt av staten (for eksempel for narkotikaforbrytelser eller politiske forbrytelser). Gjengjeldelse blir ilagt av offerets familie eller offeret selv (for drap, alvorlig legemsbeskadigelse og voldtekt).

Loven om gjengjeldelse (*qisas*) eller blodpenger (*diyat*) gjør straffen for drap til en privatsak mellom gjerningsperson og offerets familie. Familien bestemmer om betaling av blodpenger og fengsel er tilstrekkelig straffereaksjon eller om gjerningspersonen skal henrettes.

Ifølge en kvinnelig iransk advokat vil aksept av blodpenger i drapssaker i praksis innebære at gjerningspersonen blir dømt til fengsel i mellom tre og 15 år (Utlendingsnemnda 2005).

Det fremgår imidlertid av den iranske straffeloven at en far som dreper barnet sitt ikke skal dømmes etter prinsippet om gjengjeldelse (Islamic Penal Code, art. 220).⁵ Straff for en far som dreper barnet sitt vil være kompensasjon, dvs. blodpenger til barnets mor eller andre arvinger. Hvis faren i tillegg blir dømt for mishandling av barnet forut for drapet vil han bli dømt til ca. ett års fengsel, evt. også en bot og/eller et bestemt antall piskeslag. Art. 220 gjelder uavhengig av barnets alder og juridiske status (kvinnelig iransk advokat 2007).

En drapstiltalt kan forsøke å slippe straff ved å vise til offerets umoralske atferd og at drapet derfor var rettferdig og nødvendig for å beskytte seg selv og det muslimske

⁵ Det samme vil gjelde for barnets farfar.

samfunnet (Islamic Penal Code art. 295). Denne bestemmelsen kan brukes av alle, både menn og kvinner. Den kan brukes av menn som begår æresdrap eller har drept prostituerte, eller kvinner som hevder at de har drept i selvforsvar. I slike saker vil gjerningspersonen kunne slippe dødsstraff og få en betydelig straffereduksjon. Det er opp til dommeren å avgjøre om drapet var “berettiget” eller om det skjedde i selvforsvar og hvor stor straffereduksjonen skal være.

4.2 STRAFFEREAKSJONER FOR ÆRESDRAP

Æresdrap etterforskes som drap og gjerningspersonen kan bli stilt for retten. Hvilken straff gjerningspersonen kan få, er imidlertid avhengig av hvem som har begått drapet og i hvilken grad gjerningspersonen vil kunne “rettferdiggjøre” handlingen overfor domstolen, jf. islamsk lovgivning og rettsoppfatning (Rooz 2008). I hvilken grad straffeforfølgelse skjer i praksis er uklart ettersom det ikke finnes statistikker over antall æresdrap eller i hvilken grad disse fører til tiltale og straff (Danish Immigration Service/Danish Refugee Board 2009, side 27).

En far vil etter loven slippe unna med blodpenger. Andre familiemedlemmer som bror, onkel eller mor risikerer å bli dømt for drap, men i praksis ikke henrettet ettersom familien av flere og ulike grunner gjerne ønsker å redde livet til familiemedlemmet. En ektemann tillates å drepe sin kone (og hennes partner) uten noen form for straffeforfølgelse dersom han er vitne til at hun er utro (Islamic Penal Code, art. 630).⁶ Dersom kvinnens familie protesterer og det ikke kan bevises at drapet var “berettiget”, risikerer ektemannen som oftest ikke noe mer enn å bli dømt til å betale blodpenger. Dette overlates til dommeren å bestemme (mannlig iransk advokat, 2007).

Asia-Pacific Women’s Watch (2004) hevder at i de tilfellene hvor politiet oppdager at æresdrap har skjedd, vil familien støtte gjerningspersonen som enten går fri eller må sone en betydelig redusert fengselstraff.

Amerikanske myndigheter opplyste i sin menneskerettighetsrapport for 2008 om æresdrap og straffereaksjoner:

According to a police official quoted in a domestic newspaper during the year, 50 honor killings were reported during a seven-month period, although official statistics were not available. The punishment for perpetrators was often a short prison sentence.

In May a man local papers identified as Ahmad allegedly killed his daughter in Isfahan after her former brother-in-law kidnapped and slept with her. Both men were in police custody at year's end.

In June a man identified as Morteza allegedly killed his sister near Bandar Abbas after she married a man without her family's permission. Local press reported that Morteza would be sentenced to only three to five years in prison since the victim's parents did not seek a murder charge (US Department of State 2008).

⁶ Hvis ektefellen er utsatt for et seksuelt overgrep/blir voldtatt, har ektemannen bare lov til straffefritt å drepe overgriperen.

5. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Amnesty International (2008, juli). *Human Rights Abuses against the Kurdish Minority*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE13/088/2008/en/d140767b-5e45-11dd-a592-c739f9b70de8/mde130882008eng.pdf> [lastet ned 22. mai 2009]
- Asia-Pacific Women Watch (2004, juni). *Situation analysis of women in Iran 10 years after Beijing*. Tilgjengelig fra <http://apww.isiswomen.org/pages/ngoreportonb10/iran.html> [lastet ned 22. mai 2009]
- Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation - ACCORD (2004, 5. mai). *Information on honour crimes and killings*. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/response_en_81224.html [lastet ned 22. mai 2009]
- BBC NEWS (2002, 2. desember). Iran women get more divorce rights. *BBC News*. Tilgjengelig fra http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2534375.stm [lastet ned 22. mai 2009]
- BBC NEWS (2006, 17. november). Tehran homeless women find refuge. *BBC News*. Tilgjengelig fra http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6156142.stm [lastet ned 22. mai 2009]
- Danish Immigration Service, Danish Refugee Council (2009). *Human Rights Situation for Minorities, Women and Converts, and Entry and Exit Procedures, ID Cards, Summons and reporting, etc. fact-finding mission to Iran 24 August – 2 September 2008*. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/49fff6102.pdf> [lastet ned 22. mai 2009]
- International Campaign against Honour Killings (2008, 18. august). Demonstrations against "honour" killings in Iran. *International Campaign against Honour Killings*. Tilgjengelig fra <http://www.stophonourkillings.com/?name=News&file=article&sid=2933> [lastet ned 22. mai 2009]
- [Civil Code] (1985). *The Civil Code of the Islamic Republic of Iran*. The network of Iranian Law. Tilgjengelig fra <http://hajipour.online.fr/wp-content/civilcode.pdf> [lastet ned 22. mai 2009]
- Iran Focus (2009, 24. mars). Hundreds executed in Iran 2008 – Amnesty. *Iran Focus*. Tilgjengelig fra <http://www.iranfocus.com/en/human-rights/hundreds-executed-in-iran-in-2008-amnesty-17450.html> [lastet ned 22. mai 2009]
- IHRV, dvs. Iran Human Rights Voice (2008a, 28. august). Kurdish Women Victims of "Honor Killings" in First Half of 1387 (2008). *Iran Human Rights Voice*. Tilgjengelig fra <http://www.ihrv.org/inf/?p=771> [lastet ned 22. mai 2009]

- IHRV (2008b, 12. november). Warning of an increase in the Number of Honor Killings in Tehran. *Iran Human Rights Voice*. Tilgjengelig fra <http://www.ihrv.org/inf/?p=1238> [lastet ned 22. mai 2009]
- Landinfo (2006). *Iran – Tjenestereise november 2006*.
Tilgjengelig i Landdatabasen. Rapporten er unntatt offentlighet.
- Rooz (2008, 29. februar). Honor Killings 2008. *Rooz*. Tilgjengelig fra http://www.roozonline.com/english/archives/2008/02/honor_killings.html [lastet ned 22. mai 2009]
Intervju med den iranske feministen Mehrangiz Kar om æresdrap.
- Svenska Utrikesdepartementet (2008, januar). *Mänskliga rättigheter i Iran 2007*. Stockholm: Svenska Utrikesdepartementet. Tilgjengelig fra http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/080317/8afc75f3dab9f591e332a46bf13a536e/Iran.pdf [lastet ned 22. mai]
- UK Home Office (2008, 31. januar). *Country of Origin Information Report Iran*. London: UK Home Office. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/47c6de072.pdf> [lastet ned 22. mai 2009]
- United Nations Commission on Human Rights (2006, 27. januar). *Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, Yakin Ertürk. Mission to the Islamic Republic of Iran (20 January to 6 February 2005)*. New York: UN Commission on Human Rights. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/227_tmpphpI5UbnU.pdf [lastet ned 11. mai 2009]
- U.S. Department of State (2009, 25. februar). *Human Rights Report: Iran*. Washington, DC: U.S Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2008/nea/119115.htm> [lastet ned 5. mai 2009]
- Utlendingsnemnda (2004). *Iran – rapport fra tjenestereise 2004*. Oslo: Utlendingsnemnda.
Tilgjengelig i Landdatabasen. Rapporten er unntatt offentlighet.
- Utlendingsnemnda (2005). *Iran – rapport fra tjenestereise 21.11.- 1.12. 2005*. Oslo: Utlendingsnemnda.
Tilgjengelig i Landdatabasen. Rapporten er unntatt offentlighet.

Muntlige kilder

- Iransk advokat, mann. Intervju i Teheran 18. november 2007.
- Iransk advokat, kvinne. Intervju i Teheran 21. november 2007.